

Fjärde roten, tomt 26

Kvarteret Bokhållaren

Sjunde roten 1637–57v

Tredje roten 1657h–70

Drottninggatans södra sida mellan Korsgatan och Östra Hamngatan 29 (liksom 4.25)

Olof Svensson

1637–39, änkan 1642–44 (se nedan)

Börge hos Olof Svenssons änka

1642

Anders skräddare hos Olof Svenssons änka

1642–45

Torsten hos Olof Svenssons änka

Inte ens 1639 års yrkesregister har något att säga om denne Olof Svensson, som kan förmodas ha ägt 2 tomter – även 4.27n. Han kan vara den Nylöseborgare Oluf Svensson, som 1619 anmälde sitt intresse att flytta till Göteborg.

Oluf Bånge (oftast stavat Bonge)

1647–48

Olof Bånge bodde 1638–46 i samma kvarter men i rote 8 (vid Kyrkogatan). Enligt yrkesregistret 1639 var han köpman. I mantalslängderna omtalas han 1637 i rote 14 och 1649–53 i rote 4.

Om hans far var den *nylösiske rådsförvant Anders Bånge* som sedan flyttade till Göteborg och fick samma ställning där skall ännu vara osagt. Döttrar till denne Anders Bånge var 1) *Cecilia Andersdotter Bånge* född 27.7.1582, död 21.7.1649 i Göteborg, g. 23.11.1606 med *Olof Thoresson (Torsson)*, född 21.7.1575, borgare i Nylöse, borgare och handlare i Göteborg 1622, rådman i Göteborg 1624, död 4.6.1648 i Göteborg och där begravnen. Deras dotter *Gertrud Olofsdotter* var gift med *rådman Anders Amundsson* och hade mostern

2) rådman Anders Bånges dotter *Christina Andersdotter Bånge* kallad moster till Gertrud den 19.4.1638, då hon vittnade ang. Gertrud i rättegång. *Det var väl denna Kerstin Andersdotter Bånge* som var gift *Henrik Torstensson Sotherus* i hans andra äktenskap. Kerstins bror *Lars* hade 1638 hustrun *Brita eller Brigitta Bryntesdotter*, men bland Gertruds värjekvinnor fanns samtidigt hustru *Kerstin Lars Bånges*.

Var dessa nedanstående också systrar till Cecilia och Kerstin?

3) *Barbro Andersdotter Bånge* gift *Hans Christoffersson i Lidköping* (Settergren II s 69): *Son Christoffer Liedberg* 4.24.

4) *Brita Andersdotter Bånge*, gift handlanden i Göteborg *Jacob Lindsay*. – En dotter till dem *Margareta Jacobsdotter Lindsay* var gift med *handlaren Henrik Arfwedsson* i Göteborg, död 1699.

5) *Agneta Andersdotter Bånge* omtalad Väne 1676 i december som sal *konduktören Mårten Brags* efterleverska boende på Dal i Frennefors gäld, Kolleberg.

Troligen härstammade Olof Bonge och hans bröder Johan, Lars och Sven från denne Anders Bånges änka Karin.

Mest som en orientering uppräknas här en del fakta som Settergren (I:117) ger om en ”handlare i Gammallöse” *Anders Bånge* gift med *Brita Andersdotter* ”borgmästaredotter från Gamla Elfsborg”.

En Bångesläkt härstammar från Brätte (det är den släkten Anders Bånge eller Bratt från Brattefors stammade från).

Tillbaka till Olof Bånge och hans släkt:

I kungabrev 13.3.1641 talades det om *Sven Bengtsson* och (Olof Bånges mor) *hustru Karin Anders Bånges* skada, som borde uppskattas. Bland magistratens årshandlingar (EIIa:1b) finns ett regeringsbrev daterat den 20.3.1643 angående att Göteborgs medborgare *Sven Bengtsson* och *Olof Bånge* för vallbyggandets och fortifikationsverkens skull hade måst riva sina gårdar. Presidenterna och rådsförvanterna hade begärt, att regeringen icke skulle låta deras lidna skada vara oersatt eftersom ”dee uti bemälte gårdars byggande icke hafva skridt öfver den Desseign, som öfver stadzens förmering är giord och fattat”. Fordom pres. *Nils Börgesson* hade för icke länge sedan fått sina skador ersatta. Man hade värderat *Sven Bengtssons* och *Olof Bånges* omkostnader för gårdsrivandet och flyttandet för var gård till 330 rdr.

Vid rätten den 25.8.1645 omtalas sal *Karin Bånges* arvingar och hustru sal *Lars Bånges* änka ang. kreditorerna. Där komparerade också *Olof Bånge* med sin broder *Johan Bånges* änka *Annika*. (*Johan Bånge* omtalades 1637–44 som bosatt i rote 12 på Kungsgatan.) *Olof* ville inte befatta sig med broderns kvarlåtenskap. *Johan*, som var frände till *Olof Torsson* (jämför ovan), hade avlidit barnlös. 18.9.1644 hade *Olof Bånge* tvistat med *Annika Johan Bånges* om en gravplats i svenska kyrkan. *Johan Bånges* änka *Annika Botvidsdotter* gifte om sig med överste *Anders Sinclair* (i sin tur omgift med *Amund Anderssons* dotter *Anna*). Hon var moster till *Hans Gustafsson Staafs* och *Kiättil Claesson Felterus* hustrur.

Timon Roluffson anklagade *Olof Bånge* vid kämnärsrätten den 3.9.1645 för att mot magistratens stränga förbud ha understått sig att av en kapten köpa fyra avhuggna master.

Chirstin i *Gaddås* krävde den 22.10.1645 en kassjacka, som hon pantat *Olof Bånge* för en tunna öl.

Enligt underrättens protokoll den 17.4.1646 hade *Olof Bånge* fått 40 tunnor salt hos *Cornelius Claesson* för vilka hans avlidne broder *Johan Bånge* hade gått i borgen. Därför hade *Olof Bånge* blivit skyldig sin bror 100 rdr.

Den 12.2.1647 fordrade Herr *Nils Börgesson* 40 rdr som var två års hushyra av *Olof Bånge* för att dennes avlidna moder (*Karin* sal *Anders Bånges*) tillika med en böckare hade bott i sal *Anders Peterssons* gård, som hon hyrt av *Nils Börgesson*.

Man kan se en son till den avlidne ägaren till denna gård Olof Svensson i tullförvaltaren Anders Olofsson (se 9.20 och 1/3 8.42). Hans fullmäktige Oluf Jonsson krävde den 21.4.1644 Oluf Bånge på hushyra. Rätten fann emellertid, att det framgick av Anders Olofssons egna brev, att Olof Bånge inte inflyttat i sal Oluf Svenssons gård på S:t Jacobsgatan mot betingad hyra utan endast på villkoret, att han skulle ”oppynta, förbättra och reparera” husen. Gode män hade besiktigt husen och funnit att förbättringen på husen var så god, att den ”wäl tillföllest” kunde betala hushyran för 1½ år. Längre tid än så hade Olof Bånge inte bott i gården enligt vad Anders Olofssons eget brev vid julen 1646 visade.

Vid rådhusrätten tvistade Oluf Bånge den 23.4.1649 med sin bror Anders Bånge. Tvisten gällde bl.a. en handskrift (obligation) till Anders Håkansson i Bogesund som ”war igenom hans broder Lars Bånge opå hans hand betald”. Det beslöts den 3 aug. s.å. att gode män Börge Bengtsson, Olfeir Petersson och Hans Matthisson skulle försona bröderna. Kanske är det en följd av Nils Börgessons tvist med Olof Bånge om moderns hushyra 1647 när Oluf Bånge vid samma tillfälle vände sig mot Ambjörn Börgesson Böcker.

I denna redogörelse för Olof Bånge har vi funnit att Karin Anders Bånge hade fyra kända söner: Olof, Anders, Johan och Lars. Kanske finner vi en femte bror, då det den 21.1.1646 bestämdes i rätten, att Anders Bånge omedelbart skulle betala Annika Johan Bånge 10 rdr för den klädeskappa ”fordom Sven Bånge tillhörig, som han först till köps begärade och sedan efter sin begäran till låns hos henne bekommit och tagit hafva”.

Vid kämnärsrätten den 19.7.1650 behandlas en tvist mellan Lars Andersson båtekarl och Olof Bånge.

Det är ej känt, om köpmannen Olof Bånge är densamme som besökaren Olof Bånge, som 3.4.1652 skulle ha fällt otidiga ord i pres. Lars Bromans hus mot lagläsaren Johannes Petraeus. Lång berättelse inflyter i domboken.

Peter Jordan bakare

1656–57

Gabriel Spalding

1667 (Se andra roten 1670)

Jockum (el. Jacob) knivsmid

1670

Knivsmiden Joakim Goldschmidt anhöll enligt resolutionsboken den 5.12.1670 om lindring i kontributionsskatten men magistraten lät honom ”förmärka, det han ingen borgerlig rätt och favör kan pretendera med mindre han burskap vinner”.

Gårdens tidigare ägare Olof Svensson och hans hustru kan vara svärföräldrar till

Frantz Kock d.y.

1661–81

Det är högst sannolikt, att denne Frantz Kock står i något släktskapsförhållande till den *Frantz Kock d.ä.*, som den 30.10.1620 avlade sin borgared i Nylöse. 1630 nämnes han enligt Wilhelm Berg som husägare i Göteborg. 1637 var han mantalsskriven i elfte roten. Den här på denna tomt 4.26 boende Frantz Kock omnämnes ej i mantalslängderna 1637–55. Sistnämnda år gifte Frantz

Kock d.y. den 25 november med *Margareta Olofsdotter*. Två veckor senare föddes äldsta dottern *Maria*, döpt 10.12.1655, död 15 år gammal 1673.

I yngre år var Frans Kock en driftig och energisk handelsman, som bland annat upphandlade master och järn i Värmland. Han stämde den 4.5.1666 av *David Amia* och *Jacob von Herten*, som begärde rättens assistens att utfå 94 stycken master, som de som skuldbetalning av *Olof Elofsson i Karlstad* tilldömts av borgmästare och råd i Vänersborg den 23.7.1663. Just dessa mastträd hade Frans Kock trots Amias och Hertzens påstådda preferens låtit en *flottekarl Jacob Olofsson* mottaga av Olof Elofsson och sedan till Vänersborg men omedelbart därefter därifrån ur den stadens jurisdiktion. Vid den fortsatta rättegången visade det sig dock, att Frans Kocks fordran var äldre än Amias och Hertzens. Dessa hade under ungefär ett års tid icke bekymrat sig om att "taga det parti master betående av 200 stycken i Värmland liggande vid Klessbollandet i Stavenäs socken i behörigt och närmare ögonskeen". Olof Elofsson hade icke mäktat att slutföra verket efter det han vid Norfieldsskogen vid Stavenäs hade låtit fälla master och draga 35 stycken ned i vattnet. Sedan måste Frantz Kock "detta helt lutande verket komma till upprättelse, Olof Elofsson härutinnan handen räcka och ånyo ett ansenligt förskott göra, eftersom han såväl skogsägarn stubbelön som de andre bönderna deras arbete betalte och såg till att de 94 masterna kom till sjön. Så framt Frantz Kock om detta verket icke låtit sig vårda och dem betalt hade masterna i skogen blivit liggande och förrutnat". Vid rättegången representerades Frantz Kock av sedermera rådmannen *Anders Henriksson*, som tydligen började som köpgesäll hos Kock. En annan gång angav *Jöran Bånge* Frantz Kock som sin patron.

Den 9.3.1671 behandlade man i rätten enligt resolutionsboken utförseln av råa och oberedda bockskinn från Dal, Värmland och Bohuslän till de norska städerna i Akershus län. *Karduansberedaren Herman Hopp* berättade då om denne stads invånares nederlag av råa bockskinn i Surte och dess utskeppande vid lägenhet därifrån, "hwilken handel han Hans Bengtsson i Måsöen i synnerhet tillmålte, dock enligt andras utsagu, desslikest ock Frantz kock, att han 100 decker Bockeskinn icke så längesen skulle utskeppat, förandes dem hädan åt Marstrand."

Enligt uppgift bl.a. i Helge Almquists Göteborgs historia skulle Frantz Kock icke ha blivit rådmann förrän den 1.1.1682 (del II s. 115) men enligt mag. prot. 26.5.1680 anhöll rådmannen Frantz Kock om rättens uttalande om lämpliga förfaringssätten med "ett skepp här på strömmen liggande, uti hwilket bemålte rådmann tillika med framlidne Robert Clercks sterbhus participera, hwarom rådmannen ingen anstalt göra kan, förmedelst Clercks sterbhus ännu under försegling står."

Frantz Kocks ekonomiska ställning försämrades: i oktober 1682 fordrade Cornelius Claesson exekution hos Frantz Kock.

Fr.o.m. 1692 uppbär Frantz Kock icke någon rådmanslön troligen därför att han hade blivit svagsint. Sonen *häradshövdingen Johan Kock* blev i ett brev den 31.12.1697 av magistraten ombedd att taga fadern till sig och låta honom vara i stillhet på landet. Frantz Kock plågade sin hustru med oläten och skrik, så att hela kvarteret stördes, anklagade henne orättvist för att stjäla hans pengar och betedde sig vansinnigt med elden, med mordhot och slagsmål. Hustrun hade av allt oväsendet blivit "något underlig". Magistraten omtalar också, att häradshövdingens föräldrar, som förut suttit i välstånd, hade mist hela sin förmögenhet.

Bland barnen:

Christina, döpt 3.9.1657, gift 1676 med *David Andersson*

Frantz Kock (nummer 3), döpt den 8.2.1659 (nöddöpt, mycket svag). Säges ha ärvt faderns två tomter vid Kyrkogatan (se 3.71).

Jacob, döpt 30.4.1660, död 18.2. s.å.

Johannes, döpt 14.6.1661, död 14.7.1661

Johannes, döpt 11.4.1666, var död 1706. Häradshövding. I samband med överstelöjtnant *Anders Törnfeldts* fordran i Frantz Kocks sterbhus omtalas framlidne häradshövding Johan Kocks barns förmyndare Herr kommissarie *Albert Feindt* och köpmannen *Pfeil*.

Hans Kock, döpt 11.12.1664, adlad *Mannersvärd*.

Under välmågans dagar tycks Frantz Kock ha samlat på tomter. 1660 köpte han en tomt av *Håkan Bagares hustru*. När *Måns Persson skräddare* 1666 köpte sin tomt 3.72 på Kyrkogatan klandrade Frantz Kock detta köp med hänvisning till naborätten. Måns Persson hävdade då: ”Frantz Kock tränger icke fler tomter eftersom han förutan den gård han på Drottningegatan själv besitter, tvenne andre tomter intill Kyrkogatan haver, vilka stå öde Cronan och staden till en slätt fördel” – det vill alltså synas som om Frantz Kock ej bodde vid Kyrkogatan utan vid Drottningegatan, där han enligt ”Tyska Tomtepenningar” 1676 ägde 1½ tomt.

Förr eller senare måste *Cornelius Claesson (Bihl)* ha fått den exekution, som han krävde 1682, ty han sålde 1692 till

remsnidare och sadelmakare Hans Graupner (Kraupner)

”sitt hus och gård, som han efter laga medfart fått i betalning av rådmannen Frans Kock belägen på Drottninggatan, nämligen husen fram vid gatan med allt nagelfast, varunder bakgården (3.71) intet förstås eller begripes, utan avsöndras emellan sal Rattich Setz å östre och knappslagaren mäster Johan Ruth å västre sidan, varandes längden å bemälte tomt och gård åttioen fot, bredden trettiosex fot och nu nästkommande Påska huset honom överlevereras at inrymma och tillträda och det för 900 riksdaler courant.” (EIIa:7a). – Detta köp var en följd av att Hans Kraupners lagbjudning 2.11.1691 av hus och gård på Korsgatan (4.34 n), som han köpt av *Sebastian Tham* naderades av *Johan von Minden* och hans svärson *Christoffer Liedberg*.

Remsnidaren Hans Graupner pantsatte den 12.10.1697 sin hus och gård intill Ratke Seths änka ”till de husarna” (genom *Volrath Tham*) för lån av 100 d smt.

Remsnidare Hans Graupner (Kraupner) var född omkring 1645, död i lungrot 1708 (begr. 3 april) Han efterlämnade hus och tomt, värt 1 300 d smt. Han hade 20.4.1686 gift sig med *Anna Henning*, född 1662, död 1731 (begravd 8 jan.)

Anna Graupner skrev den 14.2.1726, att hennes avlidne man fordom remsnidaremäster Hans Graupner år 1708 uppå dåvarande sterbhusdelningsmännens påminnelser (tydligt i testamente) hade tilldelat hennes åtta barn vardera 225 d 20 öre smt i fädernearv. Varken omyndiga dottern *Cornelia* eller de två utomlands varande sönerna *Magnus* och *Christian* hade ännu fått sitt arv. Anna Graupners fasta egendom bestod av hus och gård på Drottninggatan, som tillsammans med många andras under den beklagliga vådelden 1721 blivit lagd i aska liksom större delen av Annas lösören. Hon ägde därför inte mer än hon kunde förse dessa tre barn med deras fädernearv än den plats de avbrända husen hade stått på, vilken bestod blott av 1½ tomt. Hon pantsatte dem gården.

Efter moderns död 1731 övertogs de 1½ tomterna av *jungfru Cornelia Graupner*, som den 7.11.1735 sålde dem för 230 daler till

handelsman Anders Månsson

som lät uppbjuda dem 10.11.1735. Han lät uppenbarligen icke bebygga platsen, ty ännu 1755 kallas den Herr Anders Månssons tomt.

Sedan övertogs den av *Anders Månssons måg borgmästare Daniel Pettersson*, som 1775 kallas "Commercie- och Politieborgmästare" och 1785–1800 "Herr Commercierådet Pettersson". Den uppbjöds av *handlaren Carl Brändström* 6.9.1802. Tomten fortfar att bara vara ödetomt ännu när grannen i öster Erik Elias Setterborg hade övertagit den före 1807.

Senare uppbud av 4.26

Se 4.25.